

IŠVADA DĖL EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS TVIRTINIMO

2024 m. sausio 4 d. Nr. BPE-1

Vilnius

TOLESNIS LIETUVOS EKONOMIKOS AUGIMAS PRIKLAUSYS NUO IŠORĖS PAKLAUSOS IR VIDAUS VARTOJIMO ATSIGAVIMO TEMPO

Fiskalinė institucija, kurios funkciją vykdyti pavesta Valstybės kontrolei (toliau – VK FI), teikia Seimui savo išvadą dėl Finansų ministerijos (toliau – FM) gruodžio 29 d. paskelbto 2023–2026 metų ekonominės raidos scenarijaus (toliau – ERS). Išvada yra teikiama remiantis Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniu įstatymu.

Ekonominės raidos scenarijus atitinka įvardytas prielaidas, yra pagrįstas aktualiais statistiniais duomenimis. VK FI požiūris dėl Lietuvos ekonomikos perspektyvų yra panašus į Finansų ministerijos. VK FI tvirtina gruodžio mėn. 2023–2026 m. ekonominės raidos scenarijų.

Pagrindinės išvados žinutės:

- Atlikusi vertinimą, VK FI tvirtina Finansų ministerijos gruodžio mėn. 2023–2026 m. ekonominės raidos scenarijų.
- Nemažėjant geopolitinei įtampai ir palūkanų normoms išliekant aukštoms, numatoma, kad 2024 m. Lietuvos pagrindinės eksporto rinkos augs, tačiau lėčiau, nei tikėtasi rugsėjo mėn.
- Dėl sparčios investicijų plėtros 2023 m. šalies ekonomika, tikėtina, išvengė ženklaus susitraukimo.
- Darbo rinkai išliekant stabiliai, vidaus paklausa ir augantis eksportas skatins nuosaikų ekonomikos atsigavimą 2024 m.
- Rizikos dėl tolesnio Lietuvos ekonomikos augimo labiausiai susijusios su išorės paklausa ir vidaus vartojimo atsigavimo tempu.

EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMAS IR TVIRTINIMAS

Taikydama įvairius analizės metodus¹, VK FI atliko gruodžio mėn. 2023–2026 m. ekonominės raidos scenarijaus vertinimą. VK FI išanalizavo makroekonominę aplinką ir prielaidas, lygino ERS projekcijas su VK FI ir kitų institucijų prognozėmis, taikė tvirtinimo atkarpos metodą ir ekspertinį vertinimą. Vertinimas atliktas naudojant viešai iki 2023-12-01 skelbiamus duomenis ir informaciją (jei nenurodyta kita data).

2023 m. gruodžio mėn. ERS taikytos prielaidos remiasi naujausiomis Europos Komisijos prognozėmis ir yra pagrįstos. VK FI ir FM prielaidose atsispindi susiklosčiusi nepalanki makroekonominė aplinka, kurią lemia geopolitinė įtampa, aukštos palūkanų normos ir neapibrėžtumas dėl didžiųjų pasaulio ekonomikų raidos. Abi institucijos remiasi prielaida, kad tarptautinės prekybos partnerės 2024 m. nuosaikiai atsigaus, tačiau jų ekonominė raida vidutiniu laikotarpiu išliks lėtesnė, nei iki karo Ukrainoje pradžios. VK FI ir FM prielaidos dėl naftos kainos ir euro kurso JAV dolerio atžvilgiu yra artimos. Platesnis VK FI makroekonominės aplinkos ir projekcijų prielaidų aprašymas pateikiamas 1 išvados dalyje.

FM ir VK FI 2023–2026 m. pagrindinių makroekonominių rodiklių projekcijos reikšmingai nesiskiria. VK FI ir Finansų ministerija projektuoja, kad 2023 m. realusis BVP susitrauks. Šalies ekonomikai 2023 m. ženkliai sumažėti neleis veržli investicijų plėtra. Tiek VK FI, tiek FM 2023 m. namų ūkių vartojimą peržiūrėjo žemyn, numatydamos šio rodiklio susitraukimą. Kita vertus, VK FI projektuoja nuosaikesnį privataus vartojimo augimą 2023 m. IV ketv., palyginti su III ketv. pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką. Abi institucijos realiojo BVP raidą 2024–2026 m. projektuoja panašiai: 2024 m. realusis BVP augs nuosaikiai (nesieks 2 proc.), 2025 m. šio rodiklio plėtra spartės. Ekonomikos augimą šiuo laikotarpiu palaikys namų ūkių vartojimas, investicijos ir augantis eksportas. Stiprėjant gyventojų perkamajai galiai, tikimasi namų ūkių vartojimo išlaidų atsigavimo 2024 m. ir tolesnio augimo 2025–2026 m. Abi institucijos prognozuoja, kad situacija darbo rinkoje 2023–2026 m. bus stabili: darbo užmokestis augs, užimtųjų skaičius išliks aukštas, o nedarbo lygis – žemas. Energijos išteklių kainoms stabilizuojantis, VK FI ir FM projektuoja, kad infliacija vidutiniu laikotarpiu artės 2 proc. link, atitinkamai BVP to meto kainomis augimo tempas lėtės 2024 m., o 2025–2026 m. vėl paspartės. Platesnis VK FI prognozių aprašymas pateikiamas 2 išvados dalyje. Pažymima, kad VK FI ir Finansų ministerijos rodiklių įverčiai gali skirtis. VK FI projekcijos pateikiamos 1 priede, o FM 2023 m. gruodžio mėn. ERS – 2 priede.

VK FI prognozės laikomos atskaitos tašku (angl. *benchmark*) taikant tvirtinimo atkarpos (angl. *endorsement range*) metodą. Remdamasi juo, VK FI sudarė projekcijų neapibrėžtumo grafikus šiems ERS rodikliams²: BVP to meto ir palyginamosiomis kainomis, realiojo namų ūkių vartojimo išlaidų, vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio ir užimtųjų skaičiaus pokyčių (3 priedas). Minėti 2023 m. gruodžio mėn. ERS rodikliai patenka į tvirtinimo atkarpą, kuri sudaryta kaip 80 proc. pasikliautinis intervalas. Pažymėtina, kad šių rodiklių išsipildymo tikimybė šioje atkarpoje nėra vienoda. Visų rodiklių, išskyrus namų ūkių vartojimo išlaidų 2023 m., pokyčių 2023–2025 m. projekcijos patenka į 40 proc. tvirtinimo atkarpos intervalą. Jis žymi tikimybių intervalų centrinį rėžį, kuris yra artimiausias atskaitos tašku (moda) laikomoms VK FI projekcijoms. Pažymėtina, kad realiųjų namų ūkių vartojimo išlaidų pokyčio 2023 m. projekcija patenka į 80 proc. rėžį. Tai reiškia, kad minėto rodiklio projekcija 2023 m. yra labiau nutolusi nuo centrinio neapibrėžtumo grafiko intervalo ir jos išsipildymo tikimybė yra mažesnė nei 40 proc. intervale. VK FI atkreipia dėmesį, kad tvirtinimo atkarpos remiasi

¹ Vertinimo ir tvirtinimo procesas bei naudojami metodai apibūrinėti VK FI ERS vertinimo ir tvirtinimo apraše, atnaujintame 2023-09-19. Prieiga per internetą: https://www.valstybeskontrolė.lt/TVS/Content/Biudzeto_stebesena/ERS_vertinimo_ir_tvirtinimo_aprasas.pdf.

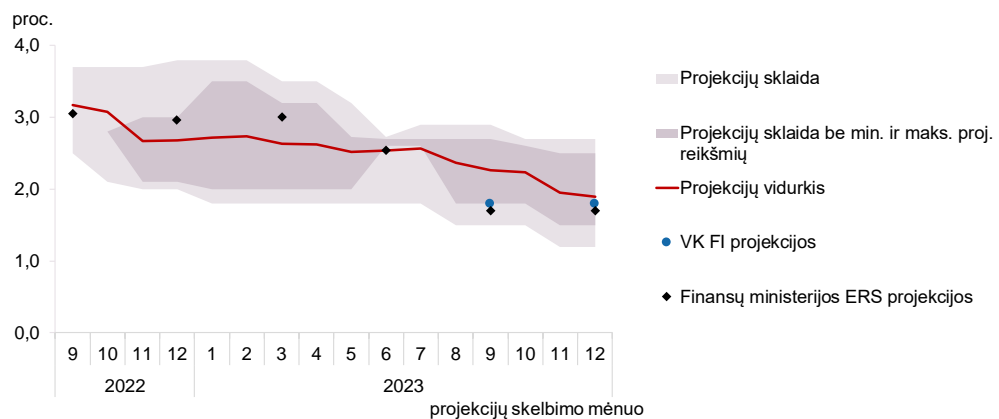
² Šie pagrindiniai rodikliai yra svarbiausi VK FI priimant sprendimą dėl ERS tvirtinimo, tačiau siekiant scenarijaus rodiklių projekcijų suderinamumo analizuojamos ir kitos ERS rodiklių projekcijos.

istorinėmis paklaidomis, todėl jos nebūtinai gali visiškai atvaizduoti ateities neapibrėžtumą. Atsižvelgiant į palankius gyventojų lūkesčius, spalio mėn. vėl augti pradėjusią mažmeninę (be degalų) prekybą ir metinę infliaciją viršijantį darbo užmokesčio augimą, FM projektuojamas spartesnis namų ūkių vartojimo išlaidų atsigavimas 2023 m. IV ketv. yra įmanomas.

Pagal taikytą VK FI potencialaus BVP vertinimo metodą, skirtą vidutinio laikotarpio projekcijų suderinamumui tikrinti, ERS realiojo BVP projekcija 2026 m. yra tikėtina. VK FI vertinimu, potencialus BVP³ 2023–2026 m. kasmet vidutiniškai turėtų padidėti apie 3,2 proc. (1 priedas). Finansų ministerija projektuoja, kad realiojo BVP augimas 2026 m. sudarys 2,9 proc. Jis yra artimas VK FI įvertintam 2026 m. potencialaus BVP augimui, kuris siekia 3,0 proc.

Lyginant ir su kitų institucijų realiojo BVP projekcijomis, 2023 m. gruodžio mėn. ERS paskelbta realiojo BVP projekcija 2024 m. išlieka atsargi. 2024 m. realiojo BVP projekcija yra mažesnė nei kitų institucijų projekcijų vidurkis, VK FI vertinimu ji laikoma atsargia (1 pav.). Šiame paveiksle pavaizduota ir VK FI 2024 m. realiojo BVP projekcija, kuri vadovaujantis šiuo kriterijumi taip pat laikoma atsargia. Pažymėtina, jog didžioji dalis makroekonominės prognozės Lietuvai skelbiančių institucijų jas atnaujino iki 2023 m. lapkričio mėn. pabaigos, dar iki pasirodant palankiems 2023 m. III ketv. nacionalinių sąskaitų duomenims (4 priedas).

1 pav. Finansų ministerijos 2023 m. gruodžio mėn. ERS paskelbta realiojo BVP projekcija 2024 m. išlieka atsargi

Į projekcijų sklaidą įtrauktos šių institucijų projekcijos: Europos Komisijos (EK), Tarptautinio valiutos fondo (TVF), Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO), Lietuvos banko, AB „Swedbank“, AB SEB.

Šaltinis – Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

VK FI tvirtina gruodžio mėn. 2023–2026 m. ekonominės raidos scenarijų. Pagal Europos Sąjungos Tarybos direktyvą⁴ biudžeto planavimas turi būti grindžiamas labiausiai tikėtiniu arba atsargesniu makroekonominiu fiskaliniu scenarijumi. Atsižvelgdama į išliekantį neapibrėžtumą, įvertinusi pirmiau išvardytų metodų rezultatus, VK FI tvirtina 2023–2026 m. gruodžio mėn. ekonominės raidos scenarijų.

Finansų ministerija ERS projektą pirminiam derinimui VK FI pateikė 2023-12-06. Detalesnė informacija apie derinimo eigą pateikiama 5 priede. VK FI atliko ERS projekto vertinimą remdamasi minėtais metodais. 2023-12-08 institucijų susitikime FM atstovai atsakė į VK FI rašte dėl ERS projekcijų pateiktus klausimus apie BVP raidą ir jo komponentes, prielaidas dėl darbo rinkos rodiklių modeliavimo. VK FI pasidalino savo prielaidomis, kurias taikė modeliuodami ekonominę raidą, taip pat matomomis rizikomis, kurios galėtų paveikti scenarijaus išsipildymą. FM paskelbtas ekonominės raidos scenarijus yra nepakitęs nuo VK FI gauto pirminio ERS projekto.

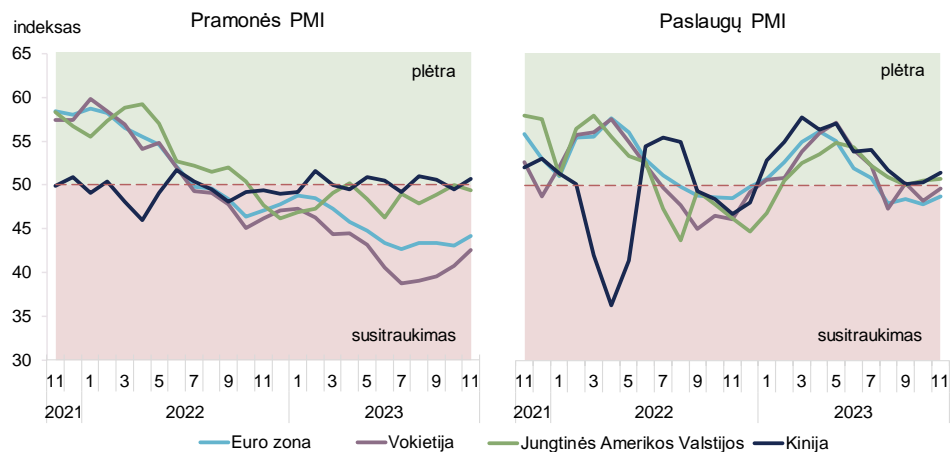
³ Vertinant potencialų BVP naudojamos naujausios Finansų ministerijos ERS projekcijos. Pažymėtina, kad dėl skirtumų vertinimo prielaidose ir dėl skirtingų modelių specifikacijų, VK FI ir FM potencialaus BVP ir produkcijos atotrūkio įverčiai gali skirtis.

⁴ 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos direktyva 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL 2011 L 306, p. 45), 4 str. 1 d. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:306:0041:0047:LT:PDF>.

1. MAKROEKONOMINĖS APLINKOS IR ERS PRIELAUDŲ ANALIZĖ

VK FI vertinimu, euro zonoje išliekantys iššūkiai dėl silpnos vidaus ir išorės paklausos gali paveikti Lietuvos ekonominę raidą 2024 m. Spartesnį JAV ekonomikos augimą 2023 m. I–III ketv. palaikė aukštai infliacijai atsparus vidaus vartojimas ir stipri darbo rinka. Tarptautinės institucijos numato geresnį, nei tikėtasi rudenį, jos ekonomikos augimą 2024 m., tačiau lėtesnį nei 2023 m. Kinijos 2023 m. 5 proc. ekonomikos augimo tikslas, tikėtina, bus pasiektas, bet dėl silpnos vidaus paklausos, išliekančių sunkumų nekilnojamo turto sektoriuje, prastų vartotojų ir investuotojų lūkesčių, tarptautinės institucijos numato, kad 2024 m. Kinijos ekonomika augs lėčiau, nei 2023 m. Pramonės ir paslaugų verslo sektoriai toliau rodo plėtrą, tačiau silpna vidaus ir išorės paklausa Kinijoje neigiamai veikia ir euro zonos (EZ) tarptautinę prekybą. Tai ypač juntama Vokietijoje, pagrindinėje Lietuvos eksporto partnerėje, kurios prekybos apimtys su Kinija yra didžiausios EZ. Be to, Vokietijos pramonės sektorių vis dar neigiamai veikia aukštos energetinių išteklių kainos. 2023 m. I–III ketv. vangų EZ ekonomikos augimą lėmė silpna vidaus ir išorės paklausa, išliekanti prasta situacija pramonės ir paslaugų sektoriuose (2 pav.). Infliacijai stabilizuojantis, spalio mėn. Europos centrinis bankas (ECB) nedidino bazinės palūkanų normos, tačiau esančios griežtos finansavimo sąlygos riboja privačias investicijas ir EZ ekonominį aktyvumą. Vangi pagrindinių eksporto partnerių paklausa gali kelti iššūkių Lietuvos tolesniam ekonomikos augimui.

2 pav. Pramonės ir paslaugų sektorių verslo aktyvumas EZ rodo išliekantį susitraukimą

PMI – Pirkimų vadybininkų indeksas (angl. *Purchasing Managers' Index*)

Šaltinis – <https://www.pmi.spglobal.com>

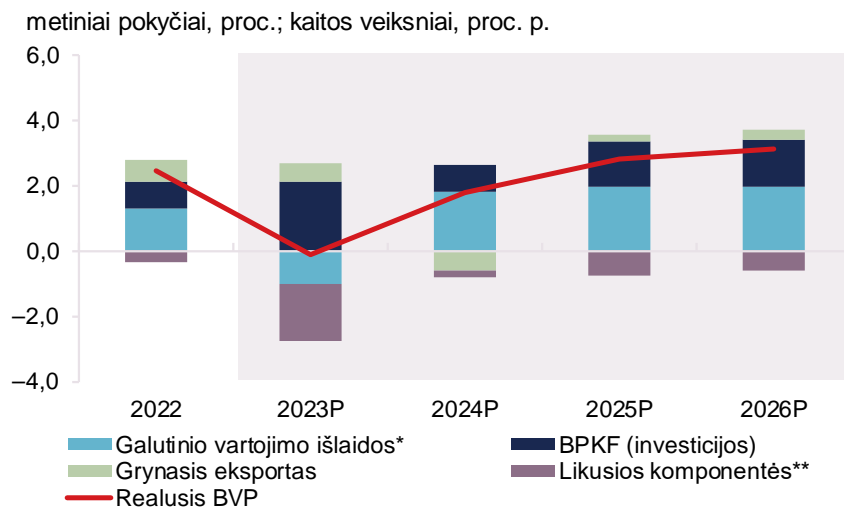
Prielaidos, naudotos sudarant gruodžio mėn. ERS, paremtos naujausiomis EK prognozėmis ir yra pagrįstos. 2023 m. lapkričio mėn. Europos Komisijai atnaujinus ekonomikos prognozes, numatomi lėtesni 2024 m. pasaulio ir ES ekonomikų augimai, nei naudota prielaidose FM rengiant rugsėjo mėn. ERS. Mažinimą lemia neigiamas griežtų finansavimo sąlygų poveikis, galimai ribosiantis ekonominį aktyvumą kitais metais. Tuo tarpu pasaulio (be ES) ekonomikos augimo 2025–2026 m. prielaidos peržiūrėtos į viršų (2 priedo 2 lentelė). VK FI ir FM taiko prielaidas dėl lėtesnės, nei prognozuotos rugsėjo mėn., Lietuvos pagrindinių eksporto partnerių plėtros 2024 m. JAV ekonomikai demonstruojant atsparumą, ERS numatomas stabilus euro JAV dolerio atžvilgiu kursas, o ateities sandoriai rodo euro stiprėjimą (6 priedas). ERS numatomas 2024 m. naftos kainos padidėjimas, o 2025–2026 m. – sumažėjimas. Vis dėlto, ateities sandoriai rodo kainos mažėjimą visu vidutiniu laikotarpiu. Vyraujant neapibrėžtumui naftos ir valiutų kursų rinkose, VK FI nuomone, tokie skirtumai yra nedideli. Atsižvelgiant į šią informaciją, prielaidos, kuriomis rėmėsi FM sudarydama ERS, yra pagrįstos. Prielaidos, kurias naudoja VK FI rengdama savo prognozes, beveik nesiskiria nuo ERS naudotų prielaidų (1 priedo 2 lentelė).

2. VK FI EKONOMINĖS RAIDOS PROGNOZĖS

Siekiant didesnio skaidrumo ir patikimumo VK FI nuo 2023-09-19 pradėjo viešai skelbti savo rengiamas makroekonominės prognozes kartu su ERS tvirtinimo išvada. Tai yra ir vienas iš VK FI analizės elementų, vertinant ir tvirtinant ERS. Siekiant užtikrinti, kad VK FI galėtų atlikti nepriklausomą Finansų ministerijos pateikto ERS vertinimą, VK FI savo makroekonominės prognozes parengė gruodžio 5 d. iki FM atsiunčiant ERS projektą. VK FI prognozės ir joms sudaryti naudojamos prielaidos pateikiamos 1 priede. Pažymima, kad VK FI ir Finansų ministerijos rodiklių įverčiai gali skirtis.

Numatoma, kad dėl sparčios investicijų plėtros 2023 m. šalies ekonomika išvengė ženklaus susitraukimo. Nuosaikų ūkio atsigavimą 2024 m., tikėtina, skatins vidaus paklausa ir augantis eksportas. 2023 m. III ketv. šalies realusis BVP buvo 0,2 proc. didesnis nei prieš metus. Pramonės gamyba toliau traukėsi, tačiau teigiamą bendrosios pridėtinės vertės pokytį labiausiai skatino statybų, informacijos ir ryšių sektoriai. Šių metų spalio mėn. mažmeninės prekybos (be degalų) apyvarta ir pramonės gamyba jau buvo didesnė nei prieš metus. Spalio–lapkričio mėn. verslo lūkesčiai buvo palankesni nei 2022 m. atitinkamu laikotarpiu. VK FI vertinimu, dėl vangios užsienio paklausos tikėtis itin veržlaus ūkio augimo 2023 m. IV ketv. būtų sudėtinga, tačiau, remiantis spalio–lapkričio mėn. duomenimis, realusis BVP IV ketv. gali kilti sparčiau, nei stebėta 2023 m. III ketv. VK FI projektuoja, kad 2023 m. realusis šalies BVP nežymiai susitrauks (3 pav.). Tai lems sumažėjusios namų ūkių vartojimo išlaidos bei neigiami atsargų pokyčiai. Importui krentant labiau nei eksportui, numatoma teigiama grynojo eksporto įtaka realiajam BVP. Vis dėlto, ženkliai susitraukti ekonomikai neleis veržli investicijų plėtra.

3 pav. VK FI projektuoja, kad po ekonomikos susitraukimo 2023 m., investicijos, namų ūkių vartojimas bei augantis eksportas palaikys nuosaikų realiojo BVP atsigavimą 2024 m.

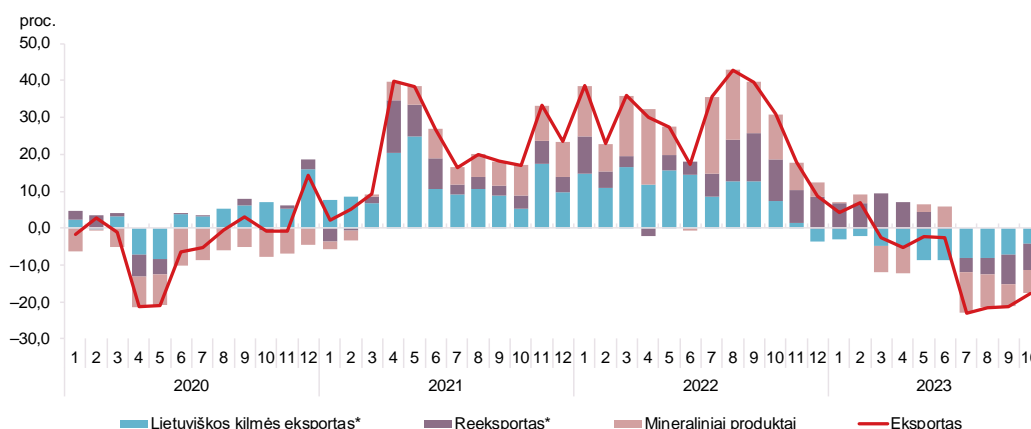

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, Valstybės kontrolė, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas

VK FI vertinimu, 2024 m. I pusm. užsienio paklausa gali išlikti vangė, o tai neigiamai veiktų Lietuvos pramonės ir eksporto rodiklius šiuo laikotarpiu. Atitinkamai, tai skatina atsargiau vertinti Lietuvos ekonomikos atsigavimo perspektyvas 2024 m. Projektuojama, kad nuosaikų ekonomikos atsigavimą 2024 m. (1,8 proc.) palaikys namų ūkių vartojimas, investicijos ir augantis eksportas. Likusiu vidutiniu laikotarpiu numatoma spartesnė realiojo BVP plėtra.

Projektuojama, kad, pamažu atsigaunant užsienio paklausai, Lietuvos realusis prekių ir paslaugų eksportas skatins šalies ekonomikos plėtrą 2024–2026 m. 2023 m. III ketv. realusis eksportas ir importas per metus krito dviženkliais tempais. Paslaugų eksportas toliau augo, tačiau ženkliai traukėsi prekių eksportas. Tai lėmė ne tik lietuviškos kilmės prekių eksporto, bet ir reeksporto, kuriam įtakos, tikėtina, turėjo įsigaliojusi griežtesnė sankcijų taikymo kontrolė⁵, vertės (to meto kainomis) smukimas (4 pav.). Pažymėtina, kad prie šių pokyčių prisidėjo ir krentančios eksporto kainos. Spalio mėn. metinis prekių eksporto ir importo (be mineralinių produktų) vertės susitraukimas lėtėjo. Paaugus pramonės gamybai, lietuviškos kilmės prekių eksporto vertės metinis susitraukimas reikšmingai sulėtėjo. Tai leidžia tikėtis, kad IV ketv. metinis realiojo eksporto susitraukimas gali būti mažesnis, nei stebėta šių metų III ketv. VK FI projektuoja, kad 2023 m. realusis eksportas kris apie 5 proc., o, sumažėjus privačiam vartojimui ir išaugus atsargų lygiui, pramonės įmonėse realusis importas kris labiau nei eksportas. Projektuojamas nuosaikus eksporto ir importo atsigavimas 2024 m. Lietuviškos kilmės prekių eksportą 2024 m. I pusm. veiks, tikėtina, vangi užsienio paklausa ir grūdų derlius, kuris 2023 m. buvo mažesnis, nei 2022 m. Reeksporto apimtis 2024 m. toliau gali mažinti minėtą griežtesnė sankcijų taikymo kontrolė. Likusiu vidutiniu laikotarpiu numatoma, kad, stiprėjant užsienio ir vidaus paklausai, realiojo eksporto ir importo augimas spartės.

4 pav. 2023 m. spalio mėn. prekių eksporto vertės (to meto kainomis) metinis susitraukimas lėtėjo, bet išliko dviženklis

* išskyrus mineralinius produktus

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Gyventojų perkamoji galia stiprėjo, bet realusis privatus vartojimas 2023 m. I–III ketv. vis tiek krito, jo atsigavimo tikimasi 2024 m. 2023 m. I–III ketv. realiosios namų ūkių vartojimo išlaidos per metus smuko 2 proc. Lėtėjant kainų augimui, gyventojai išliko atsargūs ir neskubėjo didinti vartojimo – dalis arba labiau taupė, arba buvo ribojami pakilusių palūkanų normų. Tik 2023 m. spalio mėn. mažmeninės prekybos (be degalų) apyvartos metinis pokytis pirmą kartą nuo 2022 m. balandžio mėn. palyginamosiomis kainomis buvo teigiamas ir siekė 1,4 proc. Atsižvelgiant į silpną vartojimo raidą ir galimą nuosaikų atsigavimą 2023 m. IV ketv., palyginti su III ketv., pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką, VK FI numato, kad namų ūkių vartojimas 2023 m. galėtų susitraukti 1,7 proc. Palanki situacija darbo rinkoje, reikšmingai sulėtėjęs kainų augimas, 2024 m. patvirtintame biudžete numatytos gyventojų pajamų didinimo priemonės teigiamai veiks gyventojų disponuojamų pajamų lygį. Tai, kartu su žema palyginamąja baze, sudarys sąlygas privačiam vartojimui

⁵ Muitinės departamento prie Finansų ministerijos 2023-07-03 pranešimas spaudai. Prieiga per internetą: https://lrmitine.lt/web/guest/naujienos/aktualijos/aktualija?p_p_id=EXT_WPLISTALLNEWS&p_p_lifecycle=0&_EXT_WPLISTALLNEWS_obj_id=090004d2801b3f53.

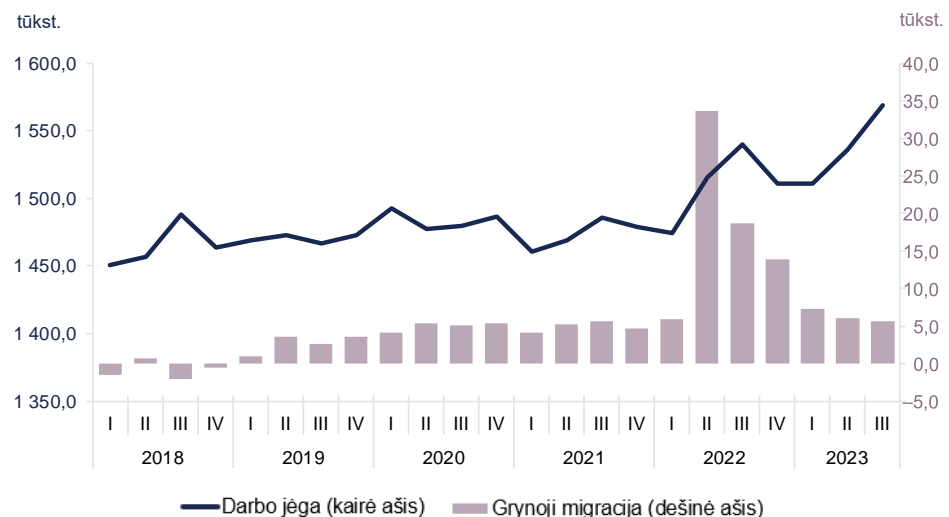
atsigauti 2024 m. ir, VK FI vertinimu, augti 3,0 proc., o vidutiniu laikotarpiu išliekant palankioms tendencijoms – didėti po 3,2 proc. kasmet. Vis dėlto, didesni nei tikimasi namų ūkių taupymo normos pokyčiai gali turėti reikšmingos įtakos vartojimo dinamikai.

Sparčiai augusios investicijos reikšmingai prisidėjo prie 2023 m. bendro ekonominio aktyvumo, 2024 m. numatoma lėtesnė jų raida. Nepaisant mažiau palankios išorės paklausos, prastų verslo lūkesčių, žemo pramonės gamybinių pajėgumų panaudojimo lygio ir pakilusių palūkanų normų, 2023 m. I–III ketv. realusis bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas (investicijos) per metus augo dviženkliais tempais. 2023 m. III ketv. materialinių investicijų duomenys rodo vis dar išliekančias teigiamas tendencijas viešajame sektoriuje (ypač daugėjo inžinerinių statinių statybų). Privataus sektoriaus investicinės išlaidos taip pat augo, tik lėčiau nei 2022 m. Atsižvelgiant į tai ir į numatomus ES paramos srautus, VK FI tikisi, kad bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo augimas 2023 m. galėtų siekti 9,2 proc. Dėl galimo vėlesnio monetarinės politikos poveikio, aukštos palyginamosios bazės, neapibrėžtumo privačiame sektoriuje, numatoma, kad investicijų augimo tempas 2024 m. sulėtės.

Ekonomikai nežymiai susitraukus, rekordiškai geri 2023 m. darbo rinkos rodikliai leidžia tikėtis, kad projektuojant ekonomikos augimą 2024–2026 m. situacija joje išliks stabili.

2023 m. darbo rinkos atsparumą rodo 2023 m. III ketv. dviženkliais tempais augęs vidutinis bruto darbo užmokestis, žemas nedarbo lygis, rekordiškai didelis laisvų darbo vietų skaičius⁶. Sausio–spalio mėn. duomenimis, teigiama grynoji migracija prisidėjo prie išaugusios darbo jėgos ir didesnio užimtųjų skaičiaus (5 pav.). Atsižvelgusi į išaugusią darbo jėgą, VK FI taikė prielaidą, kad šis rodiklis išliks padidėjęs, todėl tai teigiamai veikia ir užimtųjų skaičiaus projekciją visu vidutiniu laikotarpiu. VK FI nuomone, situacija darbo rinkoje 2024–2026 m. turėtų išlikti stabili. Diskreciniai sprendimai didinti minimaliąją mėnesinę algą, viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimus, 2024 m. leis vidutiniam bruto darbo užmokesčiui augti 8,5 proc. Vis dėlto, atsižvelgiant į didžiausių pagal užimtųjų skaičių veiklų sunkumus, galimas nedarbo lygio padidėjimas. VK FI vertinimu, jis 2024 m. galėtų paaugti iki 6,9 proc., o užimtųjų skaičius sumažėti 0,3 proc.

5 pav. Teigiama grynoji migracija prisidėjo prie išaugusios darbo jėgos ir didesnio užimtųjų skaičiaus

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra

⁶ Remiantis Valstybės duomenų agentūros duomenimis.

Energijos išteklių kainoms stabilizuojantis, 2024 m. infliacija turėtų grįžti į siekiamas 2 proc. vėžes. Po 2022 m. pasiektų energijos kainų rekordų ir 2023 m. aukštumų⁷, jos pradėjo mažėti. Vidutiniu laikotarpiu, sprendžiant pagal ateities sandorių duomenis, energetikos išteklių kainos stabilizuosis. Pingant naftai, importuojamų prekių kainos mažėjo sparčiau, nei eksportuojamų. Mažėjo ir gamintojų bei žemės ūkio produktų supirkimo kainos. BVP defliatoriaus augimą palaikė namų ūkių vartojimo ir BPKF prekių ir paslaugų kainų kilimas. Suderinto vartotojų kainų indekso augimas taip pat sparčiai lėtėjo ir, lapkričio mėn. duomenimis, siekė 2,3 proc. Energetikos komponentei darant neigiamą įtaką indeksui, mažėjo ir grynoji infliacija. Stabilesnės energetinių išteklių kainos ir aukšta palyginamoji bazė gali lemti tolesnį suderinto vartotojų kainų indekso ir BVP defliatoriaus mažėjimą 2024–2026 m. Vis dėlto, besitęsiant karui Ukrainoje ir padidėjus svyravimams energetikos ir maisto kainų rinkose, išlieka infliacijos paspartėjimo rizika. VK FI sumažinus BVP defliatoriaus prognozę iki 2,7 proc., projektuojama, kad 2024 m. BVP to meto kainomis augs 4,5 proc. ir bus mažesnis, nei prognozuota rudenį.

3. RIZIKOS LIETUVOS EKONOMIKOS RAIDAI VIDUTINIU LAIKOTARPIU

Pagrindiniai rizikos veiksniai išlieka susiję su vyraujančia geopolitine įtampa, vėluojančiu monetarinės politikos sugriežtinimo poveikiu ir neapibrėžtumu dėl pasaulio ir pagrindinių prekybos partnerių ekonomikų raidos. Rusijos karo Ukrainoje eiga ir konfliktas Artimuosiuose Rytuose gali paskatinti energetikos išteklių brangimą. Tai galėtų lemti spartesnę infliaciją ir neigiamai paveikti pramonę. Karas Ukrainoje ir intensyvėjanti klimato kaita gali lemti ir maisto žaliavų kainų augimą. Griežtesnė monetarinė politika, kurios poveikis namų ūkių vartojimui, taupymui ir investicijoms pasireiškia per ilgesnį laikotarpį, pasaulio ir Lietuvos ekonomikas gali paveikti daugiau, nei tikimasi. Grįžimas prie fiskalinės drausmės taisyklių taikymo ir aukštesni skolinimosi kaštai ES gali neleisti valdžios sektoriui skatinti ekonomikų, o tai paveiktų Lietuvos tarptautinę prekybą ir valdžios sektoriaus vartojimą. Vangesnė pasaulio ekonomikos raida prisidėtų prie prastesnių tarptautinės prekybos rezultatų. Vis dėlto, spartus investicijų augimas leidžia tikėtis didesnio ekonomikos aktyvumo ateityje.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, vykdydama Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, atliko Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengto ir viešai 2023-12-29 paskelbto 2023–2026 m. ekonominės raidos scenarijaus vertinimą ir parengė išvadą. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinio įstatymo 7 str. 3 d. ir Valstybės kontrolės įstatymo 8 str. 7 d. 3 p., Valstybės kontrolė teikia išvadą Lietuvos Respublikos Seimui.

Biudžeto stebėsenos departamento vyriausioji ekonomistė,
pavaduojanti departamento vadovą

Rasa Ibelhauptaitė-Duobienė

⁷ Energijos kainų indeksas pasiekė piką 2022 m. rugsėjo mėn., kai kainos per metus išaugo 73 proc. 2023 m. sausio–lapkričio mėn. energetikos kainos vidutiniškai per metus jau buvo mažesnės nei 2022 m., bet, palyginus su 2021 m., jos buvo 53 proc. aukštesnės.

PRIEDAI

Išvados

„Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“

1 priedas

FISKALINĖS INSTITUCIJOS MAKROEKONOMINĖS PROGNOZĖS 2023–2026 M. IR PAGRINDINĖS PRIELAUDOS

1 lentelė. VK FI makroekonominės prognozės 2023–2026 m.

Rodiklis	2022	2023P	2024P	2025P	2026P
Pagrindiniai makroekonominiai rodikliai					
BVP palyginamosiomis kainomis	2,4	-0,1 (-0,4) ▲	1,8 (1,8)	2,8 (3,0) ▼	3,1 (3,3) ▼
BVP palyginamosiomis kainomis, mln. Eur	47304,2	47256,9	48107,5	49454,6	50987,7
BVP to meto kainomis pokytis, proc.	19,3	6,8 (8,2) ▼	4,5 (4,9) ▼	5,5 (5,7) ▼	5,8 (6,0) ▼
BVP to meto kainomis, mln. Eur	67399,1	71977,5	75251,5	79369,9	83957,9
Darbo našumo pokytis, proc.	-1,3	-1,0 (-0,4) ▼	2,1 (1,8) ▲	2,8 (3,0) ▼	3,3 (3,5) ▼
BVP palyginamosiomis kainomis komponentų pokyčiai, proc.					
Namų ūkių vartojimo išlaidos	2,0	-1,7 (0,4) ▼	3,0 (3,4) ▼	3,2 (3,2)	3,2 (3,2)
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos	0,4	0,3 (0,3)	0,2 (0,2)	0,1 (0,1)	0,1 (0,1)
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	3,6	9,2 (7,7) ▲	3,1 (3,0) ▲	5,5 (5,5)	5,5 (5,5)
Prekių ir paslaugų eksportas	12,2	-5,2 (-2,8) ▼	3,5 (3,4) ▲	5,0 (5,2) ▼	5,2 (5,1) ▲
Prekių ir paslaugų importas	12,4	-6,2 (-3,7) ▼	4,5 (4,5)	5,2 (5,4) ▼	5,3 (5,1) ▲
Kainų rodiklių pokyčiai, proc.					
BVP defliatorius	16,5	6,9 (8,6) ▼	2,7 (3,0) ▼	2,6 (2,6)	2,6 (2,6)
Namų ūkių vartojimo išlaidų defliatorius	18,6	8,6 (9,3) ▼	2,4 (2,9) ▼	2,3 (2,3)	2,3 (2,3)
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidų defliatorius	13,5	15,2 (16,5) ▼	12,4 (7,2) ▲	3,9 (4,3) ▼	3,9 (4,4) ▼
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo defliatorius	13,6	5,1 (5,4) ▼	2,9 (2,9)	2,1 (2,1)	2,1 (2,1)
Eksporto (prekių ir paslaugų) defliatorius	15,4	-0,1 (-1,3) ▲	0,7 (0,7)	1,7 (1,7)	1,4 (1,4)
Importo (prekių ir paslaugų) defliatorius	24,8	-5,1 (-4,7) ▼	0,3 (0,4) ▼	1,5 (1,5)	1,3 (1,3)
Suderintas vartotojų kainų indeksas (vidutinis metinis)	18,9	8,7 (9,3) ▼	2,4 (2,8) ▼	2,3 (2,3)	2,3 (2,3)
Darbo rinkos rodikliai					
Užimtų gyventojų skaičius (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį), tūkst.	1420,8	1434,4	1429,8	1429,9	1426,7
Užimtų gyventojų skaičiaus pokytis, proc.	3,8	1,0 (0,0) ▲	-0,3 (0,0) ▼	0,0 (0,0)	-0,2 (-0,2)
Nedarbo lygis (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį), proc.	5,9	6,7 (6,8) ▼	6,9 (6,7) ▲	6,6 (6,5) ▲	6,6 (6,3) ▲
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, Eur	1789,0	2014,1	2186,0	2343,0	2493,0
Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio pokytis, proc.	13,3	12,6 (12,6)	8,5 (8,5)	7,2 (7,2)	6,4 (6,4)
Darbo užmokesčio fondas, mln. Eur	24542,5	27893,4	30179,4	32349,0	34340,9
Darbo užmokesčio fondo pokytis, proc.	16,1	13,7 (12,6) ▲	8,2 (8,5) ▼	7,2 (7,2)	6,2 (6,2)
Potencialaus BVP pokytis ir BVP atotrūkis nuo potencialo					
Potencialaus BVP pokytis, proc.	3,4	3,4 (3,4)	3,3 (3,4) ▼	3,2 (3,3) ▼	3,0 (3,2) ▼
BVP atotrūkis (proc., palyginti su potencialiuoju BVP)	2,1	-1,7 (-2,5) ▲	-3,3 (-4,1) ▲	-3,6 (-4,6) ▲	-3,8 (-4,9) ▲

SKliausteliuose pateiktos 2023 m. rugsėjo mėn. VK FI projekcijos.

Pagal ERS vertinimo ir tvirtinimo aprašą violetiniame fone pažymėti rodikliai, pagal kuriuos VK FI priima sprendimą dėl ERS tvirtinimo.

Prognozės parengtos atsižvelgiant į informaciją ir duomenis, paskelbtus iki 2023-12-01.

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

2 lentelė. VK FI makroekonominių prognozių pagrindinės prielaidos

Rodiklis	2022	2023P	2024P	2025P	2026P
JAV dolerio ir euro keitimo kursas*	1,05	1,08 (1,09) ▼	1,09 (1,11) ▼	1,11 (1,12) ▼	1,13 (1,14) ▼
Pasaulio (be ES) BVP augimas, proc.**	3,3	3,5 (3,1) ▲	3,2 (3,3) ▼	3,5 (3,3) ▲	3,5 (3,3) ▲
Europos Sąjungos BVP augimas, proc.**	3,4	0,6 (1,0) ▼	1,3 (1,7) ▼	1,7 (1,7)	1,7 (1,7)
Pagrindinių eksporto rinkų augimas, proc.***	1,8	0,9 (1,0) ▼	1,3 (1,6) ▼	1,8 (2,0) ▼	1,9 (1,9)
Naftos kainos (Brent, JAV doleriais už barelj)*	100,8	83,1 (84,4) ▼	79,6 (81,2) ▼	76,1 (77,1) ▼	73,3 (73,9) ▼

* 10 darbo dienų ateities sandorių vidurkis laikotarpiu nuo 2023 m. lapkričio 7 d. iki lapkričio 20 d.

** Techninė prielaida, kurią 2023-11-15 viešai paskelbė Europos Komisija.

*** Remiantis VK FI taikoma metodika.

Skliausteliuose pateiktos 2023 m. rugsėjo mėn. VK FI prognozių pagrindinės prielaidos.

Šaltinis – Valstybės kontrolė, vykdanči fiskalinės institucijos funkcijas

Išvados
„Dėl ekonominės raidos scenarijaus
tvirtinimo“
2 priedas

FINANSŲ MINISTERIJOS 2023–2026 M. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS PROJEKCIJOS IR PAGRINDINĖS PRIELAIDOS

1 lentelė. Finansų ministerijos 2023 m. gruodžio mėn. ekonominės raidos scenarijaus projekcijos

Rodiklis, proc.	2022	2023P	2024P	2025P	2026P
Pagrindiniai makroekonominiai rodikliai, pokytis					
BVP palyginamosiomis kainomis	2,4	-0,4 (-0,4)	1,7 (1,7)	2,9 (2,9)	2,9 (2,9)
Namų ūkių vartojimo išlaidos	2,0	-0,8 (0,3) ▼	3,1 (3,1)	3,4 (3,4)	3,4 (3,4)
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos	0,4	0,4 (0,5) ▼	0,0 (0,0)	0,0 (0,0)	0,0 (0,0)
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	3,6	9,0 (7,5) ▲	3,5 (3,5)	5,4 (5,4)	5,4 (5,4)
Prekių ir paslaugų eksportas	12,2	-4,4 (-4,5) ▲	4,5 (4,5)	5,2 (4,5) ▲	5,2 (4,5) ▲
Prekių ir paslaugų importas	12,4	-4,9 (-6,6) ▲	5,4 (6,0) ▼	5,8 (5,1) ▲	5,8 (5,1) ▲
BVP to meto kainomis	19,3	7,0 (8,6) ▼	4,5 (4,7) ▼	5,3 (5,4) ▼	5,3 (5,3)
Kainų rodikliai, pokytis					
BVP defliatorius	16,5	7,4 (9,0) ▼	2,8 (2,9) ▼	2,4 (2,4)	2,3 (2,3)
Suderintas vartotojų kainų indeksas (vidutinis metinis)	18,9	8,8 (9,0) ▼	2,8 (2,9) ▼	2,4 (2,4)	2,3 (2,3)
Darbo rinkos rodikliai					
Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio pokytis	13,3	12,5 (12,1) ▲	7,6 (6,5) ▲	5,0 (5,0)	5,0 (5,0)
Nedarbo lygis (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį)	5,9	6,6 (6,9) ▼	6,6 (6,6)	6,4 (6,4)	6,3 (6,3)
Užimtų gyventojų skaičiaus (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį) pokytis	3,8	1,0 (0,0) ▲	0,3 (0,3)	-0,1 (-0,1)	-0,2 (-0,2)

ERS parengtas remiantis statistiniais duomenimis ir kita informacija, kuri buvo prieinama iki 2023-11-30 imtinai.

Skliausteliuose pateiktos 2023-09-11 ekonominės raidos scenarijaus projekcijos.

Pagal ERS vertinimo ir tvirtinimo aprašą violetiniame fone pažymėti rodikliai, pagal kuriuos VK FI priima sprendimą dėl ERS tvirtinimo.

Šaltinis – Finansų ministerija

2 lentelė. Finansų ministerijos 2023 m. gruodžio mėn. ekonominės raidos scenarijaus pagrindinės prielaidos

Rodiklis	2022	2023P	2024P	2025P	2026P
JAV dolerio ir euro keitimo kursas*	1,05	1,08 (1,08)	1,06 (1,09) ▼	1,06 (1,09) ▼	1,06 (1,09) ▼
Pasaulio (be ES) BVP augimas, proc.*	3,3	3,5 (3,1) ▲	3,2 (3,3) ▼	3,5 (3,3) ▲	3,5 (3,3) ▲
Europos Sąjungos BVP augimas, proc.*	3,4	0,6 (1,0) ▼	1,3 (1,7) ▼	1,7 (1,7)	1,7 (1,7)
Pagrindinių eksporto rinkų augimas, proc.	3,4	1,8 (1,9) ▼	2,1 (2,4) ▼	2,4 (2,4)	2,4 (2,4)
Naftos kainos (Brent, JAV doleriais už barelį)	100,7	84,1 (82,1) ▲	84,5 (82,0) ▲	79,6 (82,0) ▼	79,6 (82,0) ▼

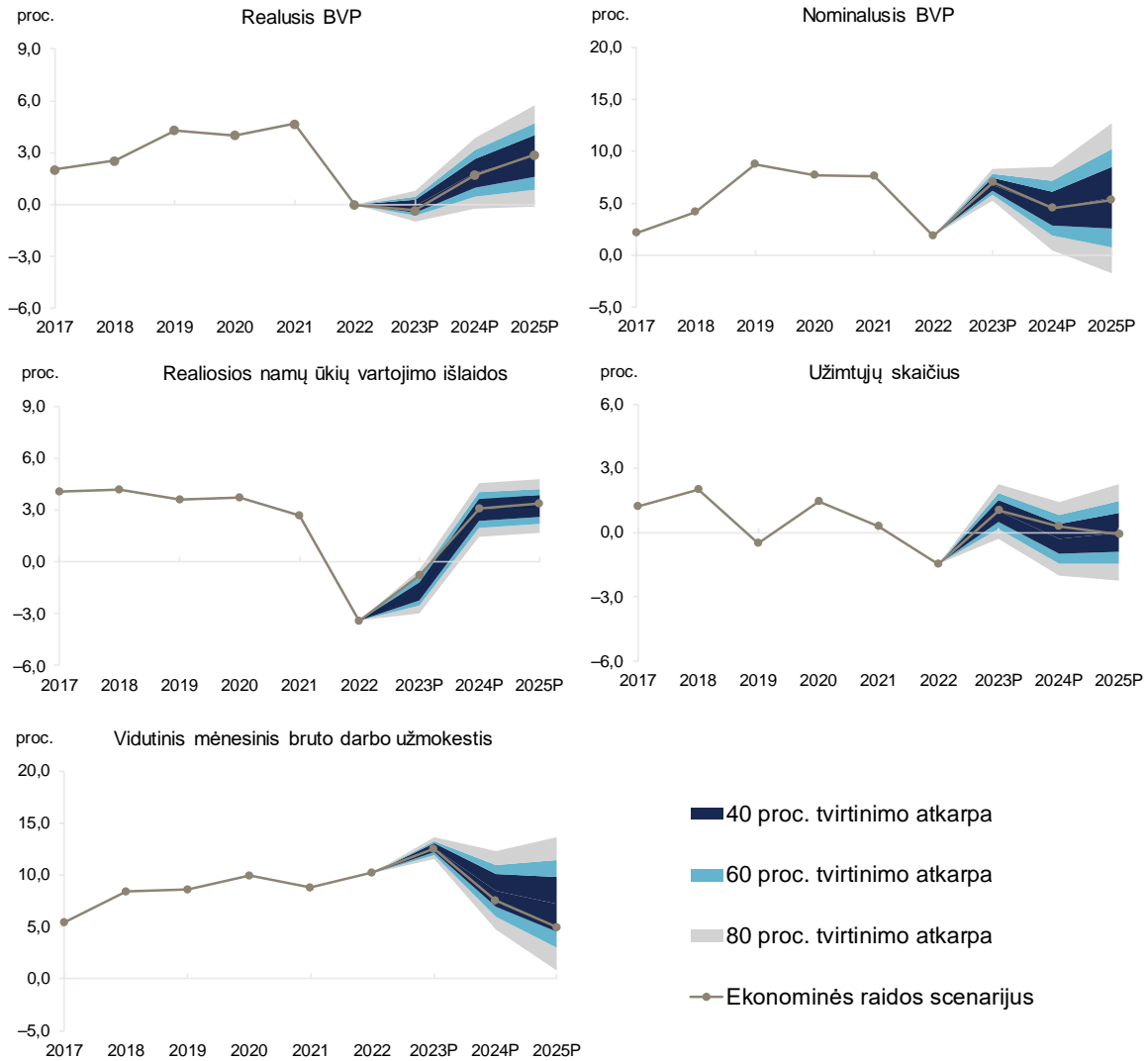
* Techninė prielaida, kurią 2023-11-15 viešai paskelbė Europos Komisija.

Skliausteliuose pateiktos 2023-09-11 ERS pagrindinės prielaidos.

Šaltinis – Finansų ministerija

Išvados
 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus
 tvirtinimo“
 3 priedas

VK FI SUDARYTOS TVIRTINIMO ATKARPOS

Tvirtinimo atkarpų atskaitos tašku (moda) laikomos VK FI parengtos prognozės.

Tvirtinimo atkarpų sudarymo metodika plačiau išdėstyta Ekonominės raidos scenarijaus vertinimo ir tvirtinimo apraše. Prieiga per internetą: https://www.valstybeskontrole.lt/TVS/Content/Biudzeto_stebesena/ERS_vertinimo_ir_tvirtinimo_aprasas.pdf.

Šaltinis – Finansų ministerija, Valstybės kontrolė, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Išvados
 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus
 tvirtinimo“
 4 priedas

KITŲ INSTITUCIJŲ REALIOJO BVP PROJEKCIJOS

Institucija	Paskelbimo data	2023P	2024P
Lietuvos bankas*	2023-12-19 (2023-09-26)	-0,2 (-0,6) ▲	1,8 (2,1) ▼
EBPO	2023-11-29 (2023-06-07)	-0,4 (0,0) ▼	1,7 (2,6) ▼
Europos Komisija	2023-11-15 (2023-05-15)	-0,4 (0,5) ▼	2,5 (2,7) ▼
AB „Swedbank“	2023-11-15 (2023-08-23)	-0,3 (-0,3)	1,2 (1,5) ▼
AB SEB	2023-11-14 (2023-08-29)	-0,2 (-0,2)	1,5 (1,8) ▼
TVF	2023-10-10 (2023-07-18**)	-0,2 (-1,4) ▲	2,7 (2,9) ▼
Institucijų vidurkis		-0,3 (-0,5) ▲	1,9 (2,4) ▼
Finansų ministerija	2023-12-29 (2023-09-11)	-0,4 (-0,4)	1,7 (1,7)
VK FI	2024-01-04 (2023-09-19)	-0,1 (-0,4) ▲	1,8 (1,8)

Skiausteliuose pateiktos ankstesnės institucijų prognozės.

* Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

** 2023-07-18 TVF parengė ataskaitą dėl Lietuvos ekonominės raidos, politikos ir perspektyvų. TVF valdyboje ataskaita buvo patvirtinta 2023-08-28, o viešai paskelbta 2023-09-05.

Šaltinis – institucijų projekcijos: Europos Komisijos, Tarptautinio valiutos fondo, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos, Lietuvos banko, AB „Swedbank“, AB SEB, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Išvados
 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus
 tvirtinimo“
 5 priedas

2023 M. GRUODŽIO MĖN. ERS VERTINIMO EIGA

lapkričio 30 d.	Valstybės duomenų agentūra paskelbė BVP 2023 m. III ketv. įvertį. Atsižvelgiant į naujus paskelbtus statistinius duomenis, VK FI atnaujino su BVP komponentėmis susijusias makroekonominės prognozes.
gruodžio 5 d.	VK FI parengė savo 2023–2026 m. makroekonominės prognozes.
gruodžio 6 d.	Įvyko LB ir VK FI susitikimas, kuriame diskutuota apie Lietuvos ekonominę raidą.
gruodžio 6 d.	FM ERS projektą pirminiam derinimui pateikė VK FI.
gruodžio 7 d.	VK FI pateikė pastabas FM dėl ERS projekto. Kartu su jomis taip pat pateikė savo parengtas 2023–2026 m. makroekonominės prognozes.
gruodžio 8 d.	Įvyko FM ir VK FI susitikimas, kuriame atsakyta į VK FI pateiktus klausimus dėl scenarijaus.
gruodžio 11 d.	VK FI informavo FM, kad priešasčių netvirtinti ERS neturi.
gruodžio 29 d.	FM savo interneto svetainėje viešai paskelbė 2023–2026 m. gruodžio mėn. ERS.
sausio 4 d.	VK FI interneto svetainėje viešai paskelbė išvadą dėl gruodžio mėn. 2023–2026 m. ERS tvirtinimo. Kartu skelbiamos ir VK FI makroekonominės prognozės.

Šaltinis – Valstybės kontrolė, vykdanči fiskalinės institucijos funkcijas

Išvados
 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus
 tvirtinimo“
 6 priedas

TARPTAUTINIŲ INSTITUCIJŲ PRIELAUDŲ PALYGINIMAS IR ATEITIES SANDORIAI

1 lentelė. Tarptautinių institucijų naftos kainos bei JAV dolerio ir euro valiutų kurso projekcijų palyginimas

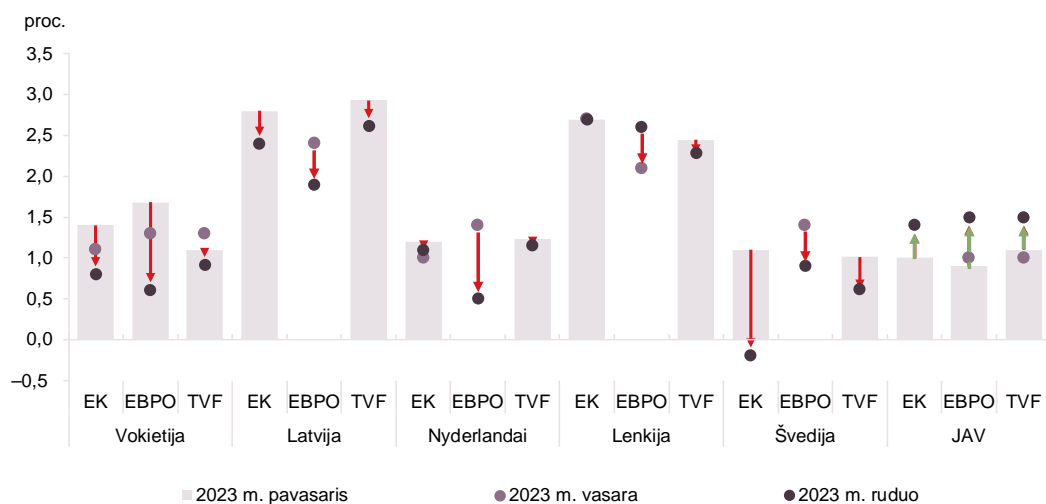
Laikotarpis	EK (2023-11-15)		EBPO (2023-11-29)		ECB (2023-12-14)		TVF (2023-10-10)		Ateities sandoriai (2023-11-20)*	
	Naftos kaina	USD/EUR	Naftos kaina	USD/EUR	Naftos kaina	USD/EUR	Naftos kaina	USD/EUR	Naftos kaina	USD/EUR
2022	100,7	1,05	100,7	1,05	103,7	1,05	100,8	1,05	100,7	1,05
2023P	84,1	1,08	85,0	1,07	84,0	1,08	80,5	1,09	83,1	1,08
2024P	84,5	1,06	85,0	1,07	80,1	1,08	79,9	1,09	79,6	1,09
2025P	79,6	1,06	85,0	1,07	76,5	1,08	79,9	1,09	76,1	1,11
2026P	79,6	1,06	85,0	1,07	73,6	1,08	79,9	1,09	73,3	1,13

Skliausteliuose nurodoma duomenų paskelbimo data.

* 10 darbo dienų ateities sandorių vidurkis laikotarpiu nuo 2023 m. lapkričio 7 d. iki lapkričio 20 d.

Šaltinis – Europos Komisija, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, Europos centrinis bankas, Tarptautinis valiutos fondas, <https://www.barchart.com>

1 pav. Vidaus paklausai išliekant silpnai, 2024 m. pagrindinės Lietuvos eksporto partnerės augs lėčiau, nei tikėtasi rugsėjo mėn.

Šaltinis – Europos Komisija